

УДК 342.9

**Євген ЧИРВА**

аспірант кафедри адміністративного та господарського права, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна, 69063

ORCID: 0000-0001-5955-8891

**Антон БОРИСЕНКО**

доктор філософії у сфері права, перший заступник голови Губиниської територіальної громади

ORCID: 0000-0002-0911-7665

DOI: 10.32782/LST/2022-2-5

**Бібліографічний опис статті:** Чирва, Є., Борисенко, А. (2022). Принцип пропорційності в системі принципів здійснення адміністративних процедур. *Law. State. Technology*, 2, 32–37, doi: 10.32782/LST/2022-2-5

## ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ В СИСТЕМІ ПРИНЦИПІВ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР

**Актуальність теми** підтверджується неналежним ступенем вивчення теми та новаторським підходом до встановлення змісту адміністративно-процедурного права як підгалузі адміністративного права. Встановлення змісту системи принципів здійснення адміністративних процедур дозволяє встановити сутність їх функціонування. Визначення змісту системи принципів адміністративних процедур вимагає структурності, логічності підходів, дослідження взаємозв'язків. Дослідження проблематики системи принципів здійснення адміністративних процедур, але і в цілому системи загальноправових принципів права. **Наукова новизна** наукової статті полягає у встановленні місця та значення принципу пропорційності в системі принципів здійснення адміністративних процедур. **Метою статті** є визначення змісту принципу пропорційності як принципу здійснення адміністративних процедур. Встановлено, що принцип пропорційності як принцип нормативного регулювання суспільних відносин полягає у встановленні змісту співмірності та досягненню збалансованості реалізації та проявів приватних (особистих) та публічних (соціальних) прагнень, потреб та інтересів. Підкреслено, що запровадження ідеї реалізації застосування категорії інтерес як предмету договірного права. Наголошено, що вживаним було застосування терміну «*interesse*» в межах укладення договору позики застосовувалось ще в межах актів давньоримського права для визначення відсотків, що мали сплачуватися за користування грошима чи речами. Підкреслено, що принцип пропорційності є вживаним в межах правозастосовчої діяльності. Зроблено **висновок**, що реалізація принципу пропорційності як принципу адміністративних процедур пов'язується із дотриманням балансу як інтересів споживачів послуг, так і публічного інтересу, що задовольняється залежно від належності процесів функціонування управлінської сфери.

**Ключові слова:** адміністративні процедури, інтерес, пропорційність, принцип, публічне право, приватне право, система.

**Evgeniy CHIRVA**

Graduate student of the Department of Administrative and Economic Law, Zaporizhzhya National University, Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine, 69063

ORCID: 0000-0001-5955-8891

**Anton BORYSENKO**

Doctor of Philosophy in the Field of Law, Frst Deputy Chairman of the Gubayn Territorial Community.

ORCID: 0000-0002-0911-7665

DOI: 10.32782/LST/2022-2-5

**To cite this article:** Chirva, E., Borysenko, A. (2022). Pryntsyp proportsiinosti v systemi pryntsyviv zdiisnennia administratyvnykh protsedur [Principle of proportionality in the system of principles for implementation of administrative procedures]. *Law. State. Technology*, 2, 32–37, doi: 10.32782/LST/2022-2-5

## PRINCIPLE OF PROPORTIONALITY IN THE SYSTEM OF PRINCIPLES FOR IMPLEMENTATION OF ADMINISTRATIVE PROCEDURES

*The relevance of the topic is confirmed by the inadequate degree of study of the topic and innovative approaches to establishing the content of administrative-procedural law as a sub-branch of administrative law. Establishing the content of the system of principles of implementation of administrative procedures allows establishing the essence of their functioning. Determining the content of the system of principles of administrative procedures requires structure, logic of approaches, research of interrelationships. Study of the problems of the system of principles of implementation of administrative procedures, but also of the system of general legal principles of law as a whole. The scientific novelty of the scientific article consists in establishing the place and meaning of the principle of proportionality in the system of principles of implementation of administrative procedures. The purpose of the article is to determine the content of the principle of proportionality as a principle of administrative procedures. It has been established that the principle of proportionality as a principle of normative regulation of social relations consists in establishing the content of proportionality and achieving a balanced implementation and manifestation of private (personal) and public (social) aspirations, needs and interests. It is emphasized that the introduction of the idea of implementing the application of the interest category as a subject of contract law. It was emphasized that the use of the term "interesse" within the framework of concluding a loan agreement was used even within the framework of ancient Roman law to determine the interest that had to be paid for the use of money or things. It is emphasized that the principle of proportionality is used within law enforcement activities. It was concluded that the implementation of the principle of proportionality as a principle of administrative procedures is associated with maintaining a balance of both the interests of service users and the public interest, which is satisfied depending on the appropriateness of the processes of the management sphere.*

**Key words:** administrative procedures, interest, proportionality, principle, public law, private law, system.

**Актуальність теми** підтверджується неналежним ступенем вивчення теми та новаторським підходом до встановлення змісту адміністративно-процедурного права як підгалузі адміністративного права. Встановлення змісту системи принципів здійснення адміністративних процедур дозволяє встановити сутність їх функціонування. Визначення змісту системи принципів адміністративних процедур вимагає структурності, логічності підходів, дослідження взаємозв'язків. Дослідження проблематики системи принципів здійснення адміністративних процедур, але і в цілому системи загальноправових принципів права.

**Стан наукової розробки проблеми.** Теоретичним підґрунтям даної статті стали наукові публікації Д. О. Білінського, Д. В. Вінницького, О. А. Лукашева, О. П. Орлюк, Н. Я. Якимчук та інших.

**Метою статті** є визначення змісту принципу пропорційності як принципу здійснення адміністративних процедур.

**Виклад основного матеріалу.** Встановлення змісту принципу пропорційності як принципу нормативного регулювання суспільних правовідносин здійснювалось вітчизняними науковцями (Євтушок, 2015: 13-14; Зінченко, 2010; Зінченко, 2010: 14-17; Зінченко, 2009; Осадчук, 2016; та ін.). Питання встановлення змісту принципу пропорційності визначалось і в межах наукових досліджень представників зарубіжної юриспруденції (Timothy, 2008).

Принцип пропорційності як принцип нормативного регулювання суспільних відносин полягає у встановленні змісту співмірності

та досягненню збалансованості реалізації та проявів приватних (особистих) та публічних (соціальних) прагнень, потреб та інтересів. Запровадження ідеї реалізації застосування категорії інтерес як предмету договірної права. Зокрема, вживаним було застосування терміну «interesse» в межах укладення договору позики застосовувалось ще в межах актів давньоримського права для визначення відсотків, що мали сплачуватися за користування грошима чи речами. Подальша історія застосування категорії «interesse» пов'язувалась із розвитком німецького юридичної науки, де вона вживалась у розумінні «користі», «вигоди» (Венедіктова, 2011).

Ідея розбудови публічно-сервісної держави поставила одним із пріоритетів запровадження принципу пропорційності до загальнотеоретичних принципів нормативного регулювання суспільних правовідносин, про що, зокрема, було зазначено у Концепції адміністративної реформи України 1998 року (Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні, 1998). Ідею перегляду підходів до встановлення змісту системи принципів права в цілому, і зокрема, принципів здійснення адміністративних процедур було підтримано в межах наукових розробок представників вітчизняної та зарубіжної юриспруденції. В цьому сенсі виділяються монографічні дослідження А. Колодій «Принципи права України» (1998 р.) (Колодій, 1998), С. Погребняка «Основоположні принципи права» (2008 р.) (Погребняк, 2008).

Ідея пропорційності як принципу адміністративно-правового регулювання розглядається з точки зору певного вектору функціонування механізму забезпечення прав та інтересів особи в межах діяльності суб'єктів владних повноважень. Зокрема, Р. Мельник та В. Бевзенко визначає, що створення нормотворчої діяльності, спрямованої на необхідність адаптації національного законодавства України до стандартів права Європейського Союзу (Мельник, 2014). Принцип пропорційності є складовим елементом системи права Ради Європи (Погребняк, 2012), що реалізується в межах застосування тесту на співмірність дій та інтересів, що відображено у Рекомендаціях № R (92) 16 Комітету міністрів державам членам про застосування громадських санкцій та заходів від 19.10.92 р. (Рекомендація, 1992)).

Принцип пропорційності є вживаним і в межах правозастосовчої діяльності, зокрема, у діяльності Європейського суду з прав людини (Вагак, 2012), що використовує «трьохскладовий тест», який розглядається як певна система критеріїв оцінки доцільності ухвалення певних рішень, дій чи бездіяльності держави відносно втручання її до сфери особистого (приватного) життя людини. Однак при цьому принцип пропорційності безпосередньо не встановлюється нормами Конституції України, але при цьому він запроваджується положеннями статті 4 Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 року. Попередньо принцип пропорційності поступово запроваджувався до національної правозастосовчої практики. В якості прикладу варто навести положення Рішення Конституційного Суду України від 11.10.2018 р. № 8-р/2018 у справі про звернення осіб, визнаних судом недієздатними було визначено, що «обмеження щодо реалізації конституційного права на звернення не можуть пов'язуватися лише із визнанням особи недієздатною. Такі обмеження мають встановлюватися виключно на підставі приписів Конституції України, переслідувати легітимну мету, бути обумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими» (Рішення Конституційного Суду України, 2018).

До системи здійснення адміністративних процедур відповідно до національного законодавства України відносяться: верховенство права; законність, нормативна визначеність; рівність; обґрунтованість; безсторонність (неупередженість); добросовісність та розсудливість; пропорційність; відкритість; розумність строків виконання; ефективність та оперативність; презумпція правомірності дій та вимог

особи; офіційність; гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; гарантування ефективних засобів правового захисту.

При цьому принцип пропорційності є відносною новелою, при цьому ефективність його застосування з точки зору праксеології юридичної діяльності оцінюються на доволі низькому рівні. Зокрема, доволі поширеною є практика застосування принципу пропорційності як аргументації для прийняття сумнівних, недостатньо обґрунтованих управлінських та судових рішень (Битяк, 2011: 4–10; Решение Верховного Суда РФ, 2017).

Принцип пропорційності має загально-правовий характер впливу, та його нормативне закріплення відповідно до чинного законодавства України є свідченням доцільності його встановлення сутності (Теорія держави і права, 2015), що обумовлюється його концептуальним, фундаментальним змістом, та є спорідненим із такими принципами, як справедливість, добросовісність, гуманізм, розумність (Погребняк, 2008; Максимов, 2010).

Таким чином, принцип пропорційності діє як принцип правореалізації та принцип правозастосування межує у системі принципів права із засадами справедливості, рівності, диспозитивності.

Зміст принципу пропорційності відповідно до положень європейського законодавства пов'язується із необхідністю його застосування при розгляді таких публічно-правових спорів, як: оскарження дій, рішень чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, що пов'язуються із прийняттям адміністративного акту та спричинює порушення прав та свобод приватної особи; оскарження правомірності застосування адміністративних санкцій та їх розмір (Фулей, 2004: 179).

Принцип пропорційності як принцип здійснення адміністративних процедур має використовуватися як міра обмеження діяльності приватної особи, як міра ефективності заходів юридичної відповідальності та бюджетного контролю (Бевзенко, 2010).

При цьому реалізація принципу пропорційності має пов'язуватися із життєм мір із досягнення балансу приватних та публічних інтересів у здійсненні адміністративних процедур.

Реалізація принципу пропорційності як принципу здійснення адміністративних процедур вимагає дотримання балансу приватного та публічного інтересів. В якості прикладу необхідно навести положення Закону України від 15 червня 2021 року № 1539-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів

України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними», де передбачалось звільнення від необхідності обґрунтування походження прибутків (Про внесення змін до Податкового кодексу, 2021).

В процесі правозастосування принципи права в цілому, і зокрема, принцип пропорційності, як правило, має використовуватися як міра ефективності аналогії права чи аналогії закону (ч. 6 ст. 7 КАС України). Так, згідно із Постановою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 10 березня 2020 року у справі №160/1088/19 (Постановою Касаційного адміністративного суду, 2020) закріплювалось, що у сфері податкових правовідносинах оренди земельних ділянок земельний податок має розглядатися як засіб владного впливу держави, що дозволяє забезпечити ефективність виконання соціального обов'язку та сприяє суспільному розвитку (п. 74), за умови забезпечення «забезпечення справед-

ливого балансу інтересів держави та платника податків», по суті проголошуючи необхідність слідування принципу пропорційності (п. 75).

**Висновки.** Таким чином, будь-яке обмеження, що застосовується під час здійснення адміністративних процедур має бути співмірним відносно мети, що переслідується таким втручанням. У зазначеній вище адміністративній справі Верховний Суд було наголошено, що недоцільним є виконання положень нормативно-правового акта, визнаного судом протиправним та таким, що прийнятий поза межами повноважень, не в порядку та спосіб, передбачені законом (п. 85), що усуває можливість застосування відповідного нормативного акту при обчисленні ставок податку з орендної плати саме з моменту його прийняття (п. 88).

Отже, реалізація принципу пропорційності як принципу адміністративних процедур пов'язується із дотриманням балансу як інтересів споживачів послуг, так і публічного інтересу, що задовольняється залежно від належності процесів функціонування управлінської сфери.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Євтошук Ю. О. Принцип пропорційності як необхідні складова верховенства права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2015. 18 с.
2. Іщенко Ю. Історія становлення принципу пропорційності. *Держава і право*. Вип. 46. С. 83–89.
3. Зінченко Ю. Принцип пропорційності як складова верховенства права. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 7. С. 14–17.
4. Зінченко Ю. Принцип пропорційності як невід'ємна вимога правомірності обмеження прав людини в правовій державі та необхідність його закріплення у Конституції України. *Вибори та Демократія*. 2009. № 2. С. 46–53.
5. Осадчук С. С. Принцип пропорційності як концептуальна засада цивільно-правових відносин. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2016. № 2. С. 35–39. URL: [http://www.lsej.org.ua/2\\_2016/10.pdf](http://www.lsej.org.ua/2_2016/10.pdf)
6. Timothy L.H. McCormack and Paramdeep B. Mtharu, "Cluster Munitions, Proportionality and the Foreseeability of Civilian Damage," in *Law at War--The Law as It Was and the Law as it Should Be: Liber Amicorum Ove Bring*, ed. Ola Engdahl and Pål Wrangé (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008). P. 195–197.
7. Венедіктова І. В. Генеза інтересу як правової категорії в різних країнах світу в період до XIX ст. *Форум права*. 2011. № 3. С. 119–125. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP\\_index.htm\\_2011\\_3\\_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_3_22)
8. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні. Указ Президента України від 22 липня 1998 року № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>
9. Колодій А.М. Принципи права України: монографія / Анатолій Миколайович Колодій. К. : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
10. Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.
11. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право : навч. посіб. / за заг. ред. Р. С. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 376 с.
12. Погребняк С.П. Принцип пропорційності в українській юридичній практиці та практиці ЄСЛЛ. *Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини* : зб. наук. ст. міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 вересня 2012 р.) / за ред. С. В. Ківа-лова ; НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2012. С. 294–310.
13. Рекомендація № R(92) 16 Комітету міністрів державам членам про застосування громадських санкцій та заходів від 19.10.1992 р. URL: <https://rm.coe.int/168047ebb5>
14. Aharon Barak. *Proportionality. Constitutional Rights and their Limitations*. Cambridge University Press, 2012. 611 p.

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини другої статті 8, другого речення частини четвертої статті 16 Закону України «Про звернення громадян» (справа про звернення осіб, визнаних судом недієздатними. від 11 жовтня 2018 року № 8-р/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-18>
16. Битяк Ю. Адміністративне судочинство як форма забезпечення верховенства права і законності. *Право України*. 2011. № 4. С. 4–10.
17. Решение Верховного Суда РФ по делу № АКПИ17-238 от 20.04.2017 г. URL: [http://test.vsrfl.ru/stor\\_pdf.php?id=1538264](http://test.vsrfl.ru/stor_pdf.php?id=1538264)
18. Теорія держави і права : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.
19. Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.
20. Максимов С. І. *Філософія права: сучасні інтерпретації: Вибрані праці, статті, аналітичні огляди, переклади (2003—2010)*. Харків : Право, 2010. 336 с.
21. Фулей Т.І. Принцип пропорційності як загальний принцип Європейського права та його застосування у практиці Європейського суду з прав людини та Суду справедливості ЄС. *Реформування правової системи України: проблеми і перспективирозвитку в контексті європейських інтеграційних процесів* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28–29 квітня 2004 р.). Збірник наукових праць. В 2 ч. Редкол.: С. А. Єрохін, В. Ф. Погорілко, Я. М. Шевченко та ін. К. : Національна академія управління, 2004. Ч. 1. С. 178–189.
22. Бевзенко В. М. Участь в адміністративному судочинстві України суб'єктів владних повноважень: правові засади, підстави та форми : монографія. Київ : Прецедент, 2010. 475 с.
23. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету : Закон України від 15 червня 2021 року № 1539-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20#n5>
24. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 10 березня 2020 року у справі №160/1088/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88150172>

#### REFERENCES:

1. Ievtoshuk, Yu. O. (2015) Pryntsyp proportsiynosti yak neobkhidni skladova verkhovenstva prava [The principle of proportionality as a necessary warehouse of the rule of law] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01. Kyiv, 2015. 18 p. [in Ukrainian].
2. Zinchenko, Yu. (2010) Istoriia stanovlennia pryntsypu proportsiinosti [The history of the formation of the principle of proportionality]. *Derzhava i pravo*. Vyp. 46. S. 83–89. [in Ukrainian].
3. Zinchenko, Yu. (2010) Pryntsyp proportsiinosti yak skladova verkhovenstva prava [The principle of proportionality as a warehouse of the rule of law]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 7. S. 14–17. [in Ukrainian].
4. Zinchenko, Yu. (2009) Pryntsyp proportsiinosti yak nevidiemna vymoha pravomirnosti obmezhennia prav liudyny v pravovii derzhavi ta neobkhidnist yoho zakriplennia u Konstytutsii Ukrainy [The principle of proportionality is inescapable because of the legitimacy of the exchange of human rights in a legal state and the need for it to be enshrined in the Constitution of Ukraine]. *Vybory ta Demokratii*. 2009. № 2. S. 46–53. [in Ukrainian].
5. Osadchuk, S. S. (2016) Pryntsyp proportsiinosti yak kontseptualna zasada tsvyilno-pravovykh vidnosyn [The principle of proportionality as a conceptual ambush of civil law vindications]. *Yurydychnyi elektronnyi naukovyi zhurnal*. № 2. S. 35-39. URL: [http://www.lsej.org.ua/2\\_2016/10.pdf](http://www.lsej.org.ua/2_2016/10.pdf) [in Ukrainian].
6. Timothy, L.H. (2008) McCormack and Paramdeep B. Mtharu, "Cluster Munitions, Proportionality and the Foreseeability of Civilian Damage," in *Law at War--The Law as It Was and the Law as it Should Be: Liber Amicorum Ove Bring*, ed. Ola Engdahl and Pål Wrange (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008). R. 195–197. [in English].
7. Venediktova, I. V. (2011) Geneza interesu yak pravovoi katehorii v riznykh krainakh svitu v period do XIX st. [Genesis of interest as a legal category in various lands of the world in the period up to the XIX century] *Forum prava*. № 3. S. 119–125. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP\\_index.htm\\_2011\\_3\\_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_3_22) [in Ukrainian].
8. Pro zakhody shchodo vprovadzhennia Kontseptsii administratyvnoi reformy v Ukraini [About how to implement the concept of administrative reform in Ukraine]. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 22 lypnia 1998 roku № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> [in Ukrainian].

9. Kolodii, A.M. (1998) *Pryntsypy prava Ukrainy [Principles of Law of Ukraine]* : monohrafiia. K. : Yurinkom Inter. 208 s. [in Ukrainian].
10. Pohrebniak, S.P. (2008) *Osnovopolozhni pryntsypy prava (zmistovna kharakterystyka) [Fundamental principles of law (change characteristic)]* : monohrafiia. Kharkiv : Pravo. 240 s. [in Ukrainian].
11. Melnyk, R. S., Bevenko, V. M. (2014) *Zahalne administratyvne pravo [Casual administrative law]: navch. posib. / za zah. red. R. S. Melnyka. Kyiv : Vaite, 2014. 376 s. [in Ukrainian].*
12. Pohrebniak, S.P. (2012) *Pryntsyp proportsiinosti v ukrainzii yurydychnii praktytsi ta praktytsi YeSLL [The principle of proportionality in Ukrainian legal practice and the practice of ECHR]. Pravove zabezpechennia efektyvnoho vykonannia rishen i zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny : zb. nauk. ct. mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Odesa, 15 veresnia 2012 r.) / za red. S. V. Kivalova ; NU «OluA». Odesa : Feniks. S. 294–310 [in Ukrainian].*
13. Rekomendatsiia № R(92) 16 Komitetu ministriv derzhavam chlenam pro zastosuvannia hromadskykh sanktsii ta zakhodiv vid 19.10.1992 r. URL: <https://rm.coe.int/168047ebb5> [in Ukrainian].
14. Aharon Barak (2012). *Proportionality. Constitutional Rights and their Limitations.* Cambridge University Press, 2012. 611 r. [in English].
15. *Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen chastyny druhoi statti 8, druhoho rechennia chastyny chetvortoi statti 16 Zakonu Ukrainy "Pro zvernennia hromadian" (sprava pro zvernennia osib, vyznanykh sudom nediiiezdatnymy) [Act of the Constitutional Court of Ukraine at the certificate for the constitutes of the submitted ridiculous for the sake of Ukrainian, the rights of the people of the people of the vidovydyvnythovyna constitutes (constitutes) Smooth the position of parties of another statti, the quarter of the quarter of the quarter of the state of the Ukrainians]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-18> [in Ukrainian].*
16. Bytiak, Yu. (2011) *Administratyvne sudochynstvo yak forma zabezpechennia verkhovenstva prava i zakonnosti [Administrative judiciary as a form of ensuring the rule of law and legality]. Pravo Ukrainy. № 4. S. 4–10 [in Ukrainian].*
17. Reshenye Verkhovnoho Suda RF po delu № AKPY17-238 ot 20.04.2017 h. [Decision of the Supreme Court of the Russian Federation in case No. AKPI17-238 dated April 20, 2017]. URL: [http://test.vsrp.ru/stor\\_pdf.php?id=1538264](http://test.vsrp.ru/stor_pdf.php?id=1538264) [in Russian].
18. *Teoriia derzhavy i prava (20150 [Theory of power and law]: pidruch. dlia stud. vyshch. navch. zakl / za red. O. V. Petryshyna. Kharkiv : Pravo. 368 s. [in Ukrainian].*
19. Pohrebniak, S.P. (2008) *Osnovopolozhni pryntsypy prava (zmistovna kharakterystyka) [Fundamental principles of law (change characteristic)]* : monohrafiia. Kharkiv : Pravo. 240 s. [in Ukrainian].
20. Maksymov, S. I. (2010) *Filosofiia prava [Philosophy of Law]: suchasni interpretatsii: Vybrani pratsi, statti, analitychni ohliady, pereklady (2003–2010). Kharkiv : Pravo. 336 s. [in Ukrainian].*
21. Fulei, T.I. (2004) *Pryntsyp proportsiinosti yak zahalny pryntsyp Yevropeiskoho prava ta yoho zastosuvannia u praktytsi Yevropeiskoho sudu z prav liudyny ta Sudu spravedlyvosti YeS. Reformuvannia pravovoi systemy Ukrainy [The principle of proportionality, as a fundamental principle of European law, is that of the practice of the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the EU]: problemy i perspektyvy-rozvytku v konteksti yevropeiskykh intehratsiinykh protsesiv: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 28–29 kvitnia 2004 r.). Zbirnyk naukovykh prats. V 2 ch. Redkol.: S. A. Yerokhin, V. F. Pohorilko, Ya. M. Shevchenko ta in. K.: Natsionalna akademiia upravlinnia, 2004. Ch. 1. S. 178–189. [in Ukrainian].*
22. Bevenko, V.M. (2010) *Uchast v administratyvnomu sudochynstvi Ukrainy subiektiv vladnykh povnovazhen: pravovi zasady, pidstavy ta formy [Participation in the administrative judiciary of Ukraine of subjects of state affairs: legal ambush, submission of forms]: monohrafiia. Kyiv: Pretsedent. 475 s. [in Ukrainian].*
23. *Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo stymulivannia detinizatsii dokhodiv ta pidvyshchennia podatkovoi kultury hromadian shliakhom zaprovadzhennia odnorazovoho (spetsialnogo) dobrovilnogo deklaruvannia fizychnymy osobamy nalezhnykh yim aktyviv ta splaty odnorazovoho zboru do biudzhetu [About the introduction of Zmin to the Podatka Code of Ukraine, the Law of Ukraine, the incentive to the children's income of the submissions of the Gramyakyann, the gym of the one -time (special) kind]: Zakon Ukrainy vid 15 chervnia 2021 roku № 1539-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20#n5> [in Ukrainian].*
24. *Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu [Decree of the Administrative Court of Cassation at the warehouse of the Supreme Court] vid 10 bereznia 2020 roku u spravi №160/1088/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88150172> [in Ukrainian].*